

כא. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה שובה ישראל.

* * *

כב. נהוג ללמד בכל שבת פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ולבאר את הדברים בפשוטו של מקרא, באופן שיהי' מובן גם לכן חמש למקרא, וכפי שכותב רש"י בכ"מ, „אני לא באתי אלא לפשוטו“, היינו, שלכל לראש צריכים להיות הדברים מובנים בפשטות – לכן חמש המתחיל ללמד מקרא, ללא צורך להמתין עד שיהי' בן עשר שנים למשנה או בן חמש עשרה לגמרא.

ומאחר שצריכים לבאר את הדברים באופן המובן לכן חמש למקרא – מובן, שמתעוררות שאלות מיוחדות בפירוש רש"י – שאלות ששואל הבן חמש למקרא, ולכן צריכים למצוא את הביאור הפשוט בענינים אלו, עד כדי כך שרש"י אינו זקוק לומר זאת בפירוש, מאחר שהדברים מובנים בפשטות.

ומובן שכל האמור לעיל אינו שולל ח"ו את שאר הענינים שישנם בפירוש רש"י – ע"ד הדרוש והרמז כו', ועד שישנם כמה ספרים של גדולי ישראל (ספרים גדולים בכמות ובאיכות) המבארים את דברי רש"י ע"ד הדרוש והרמז כו', וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אדמו"ר הזקן שפירוש רש"י עה"ת הוא „ינה של תורה“, והרי „יין“ רומז על רזי תורה – אבל אעפ"כ, לכל לראש ובהתחלת כל הענינים צריכים להבין את דברי רש"י ע"ד הפשט – פשוטו של מקרא, וכפי שמדגיש רש"י בעצמו, „אני לא באתי אלא לפשוטו“.

כג. בפרשתנו – פרק ל"ב (שפרק זה כולל את כל הפרשה) פסוק מ"ד, נאמר: „ויבוא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון“.

מעתיק רש"י את התיבות „הוא והושע בן נון“, ומפרש: „שבת של דיווגי היתה, נטלה רשות מזה ונתנה לזה, העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא הי' לך להרים ראש. ולמה קוראו כאן הושע, לומר שלא זחה דעתו עליו, שאע"פ שנתנה לו גדולה השפיל עצמו כאשר מתחלתו“.

והנה, המקור דפרש"י זה הוא במדרשי חז"ל: החלק הראשון דפרש"י, „שבת של דיווגי היתה וכו'“ – מקורו בגמרא (סוטה יג, ב), והחלק השני דפרש"י, „ולמה קוראו כאן הושע וכו'“ – מקורו בספרי (עה"פ). אבל: היות שרש"י אינו כותב „רבותינו דרשו“, וכיו"ב – מובן, שאין זו „אגדה המיישבת דברי המקרא“, כי אם פשוטו של מקרא.

ולכאורה אינו מובן: בפסוק נאמר רק „הוא והושע בן נון“, וא"כ, מהו ההכרח בפשוטו של מקרא לכל ריבוי הפרטים שמביא רש"י בפירושו: „שבת של דיווגי היתה“ – ב' זוגות, היינו, ד' אנשים, ונוסף לזה: „העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו“ (היינו, שיהושע דרש בחיי משה, וע"י מתורגמן, ומשה העמיד לו את המתורגמן), ואינו מסתפק בזה אלא מוסיף גם

בלתי מוגה

את טעם הדבר: „כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא הי' לך להרים ראש" – מהו ההכרח על כל הנ"ל בפשוטו של מקרא?

גם צריך להבין: בהמשך דבריו כותב רש"י „ולמה קוראו כאן הושע, לומר שלא זחה דעתו עליו, שאע"פ שנתנה לו גדולה השפיל עצמו כאשר מתחלתו". ולכאורה, ענין זה אינו שייך להתחלת דברי רש"י (שבת של דיוחגי היתה וכו'), כי אם ענין בפ"ע – מדוע נאמר כאן „הושע" ולא „יהושע", הרי כאשר משה רבינו שלח את המרגלים נאמר כבר „ויקרא משה להושע בן נון יהושע", וא"כ, כיצד יתכן שלאחרי ארבעים שנה (לערך) מופיע השם „הושע" במקום „יהושע". וכאמור – שאלה זו אינה קשורה (לכאורה) עם התחלת דברי רש"י, כי גם לולי דברי רש"י שאלה זו היא בתקפה. ועפ"ז אינו מובן: מדוע כותב רש"י ענין זה בהמשך להתחלת דבריו (באותו ד"ה), ולא זו בלבד אלא הוא כותב זאת בוא"ו המחבר – „ולמה קוראו כאן הושע כו'?"

והנה, אע"פ שפירש רש"י זה נתבאר כבר בשנת תשל"א – הרי הביאור שנתבאר אז אינו פשוטו של מקרא ממש, וכפי שיתבאר לקמן.

כד. נוסף על האמור לעיל – ישנו ענין הדורש ביאור בהמשך לדברי רש"י בר"פ וילך (כמוזכר בהתוועדות שלפנ"ז (שיחת ש"פ נצו"י סכ"ט), וזהו א' הטעמים שמתעכבים עתה על פרש"י הנ"ל):

על הפסוק „לא אוכל עוד לצאת ולבוא", מפרש רש"י: „מהו לא אוכל, איני רשאי, שנטלה ממני הרשות ונתנה ליהושע". ועפ"ז צריך להבין: מאחר שרש"י הזכיר את הענין דנטילת הרשות ממשה ונתינתה ליהושע בהתחלת פ' וילך – הי' לו להביא שם את שאר פרטי הדברים: „שבת של דיוחגי היתה . . העמיד לו משה מתורגמן ליהושע וכו'", ומדוע ממתין ומפרש זאת רק בפרשתנו?

נוסף לזה: בגמרא (סוטה שם) מובא הענין ד„שבת של דיוחגי היתה כו'" על הפסוק „וילך משה ויהושע ויתיצבו באוהל מועד" – פסוק בפ' וילך (לא, יד), ואילו בפירוש רש"י – הנה בפ' וילך לא מפרש רש"י מאומה על הפסוק „וילך משה ויהושע גו'", ולעומת זאת מפרש רש"י „שבת של דיוחגי היתה" – על הפסוק „הוא והושע בן נון" שבפרשתנו?

ויתירה מזו: לכאורה, ע"פ פשוטו של מקרא הי' מתאים יותר לפרש את הענין ד„שבת של דיוחגי היתה כו'" – על הפסוק „וילך משה ויהושע גו'" שבפ' וילך, ולא על הפסוק „הוא והושע בן נון" שבפרשתנו (משא"כ בלימוד הגמרא – ע"ד הדרוש וההלכה כו'), כי:

כאשר ישנה אפשרות לפרש ענין מסויים על א' משני פסוקים, הנה בדרך הלימוד דפשוטו של מקרא יש לפרש זאת על הפסוק המוקדם יותר – בפעם הראשונה שמופיע ענין זה בתורה, משא"כ בלימוד ע"ד הדרוש וההלכה (לימוד הגמרא), שאז יש מקום לפרש זאת על הפסוק המאוחר יותר, לפי שלמדים זאת משינוי הלשון או מיתור מסויים וכיו"ב, שכל זה שייך רק בפעם

השני' שמופיע ענין זה בתורה (כי רק אז שייך לדייק בשינוי הלשון או יתור הענין - ביחס לפעם הראשונה).

ובנדו"ד - כאשר ישנה אפשרות לפרש את הענין ד,,שבת של דיוזגי היתה כו' בא' משני הפסוקים שבהם מופיעים משה ויהושע ביחד: בפסוק „וילך משה ויהושע גו' שבפ' וילך, או בפסוק „הוא והושע בן נון" שבפ' האזינו - הנה בלימוד דפשוטו של מקרא (פירוש רש"י) מתאים יותר לפרש זאת בפ' וילך (בפעם הראשונה שמופיעים משה ויהושע ביחד), וכלימוד ע"ד הדרוש וההלכה (לימוד הגמרא) - בפ' האזינו (בפעם השני' שמופיעים משה ויהושע ביחד), כנ"ל. ואעפ"כ - בגמרא מובא ענין זה עה"פ בפ' וילך, ובפירוש רש"י מובא ענין זה עה"פ בפ' האזינו!

בשלמא בנוגע להמשך דברי רש"י - „ולמה קוראו כאן הושע כו' - הרי זה שייך רק בפסוק שבפרשתנו, כי רק כאן קוראו „הושע" (משא"כ בפ' וילך); אבל בנוגע להתחלת פירושו - „שבת של דיוזגי היתה כו' - יכול (וצריך) ה' רש"י לפרש בפ' וילך, כנ"ל.

וכאמור לעיל - כל פרטי דיוקים הנ"ל צריכים להיות מובנים לבן חמש למקרא הלומד פשוטו של מקרא. וכפי שיתבאר לקמן.

כה. כאן המקום להעיר אדות ענין ששקלו וטרו אדותיו בארוכה, בדיבור ובכתב וכו' - ועד עתה לא העיר אף א' שאין מקום כלל לשקו"ט זו, מאחר שהדברים מובנים בפשטות:

בנוגע למצות כתיבת ס"ת, כמ"ש בפ' וילך „ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" - שקלו וטרו אדות תמיהה שישנה בענין זה: ציווי זה נאמר לבנ"י ביום פטירת משה - ז' באדר, ולאח"ז היו בנ"י עסוקים שלוש יום באבלו של משה, ובעשירי בניסן עברו את הירדן. ולכאורה, כיצד יתכן שבמשך זמן קצר כזה הספיקו ששים ריבוא בנ"י לכתוב ולסיים ששים ריבוא ספרי תורה (ס"ת עבור כאו"א מישראל), ובפרט שכדי לכתוב ששים ריבוא ספרי תורה זקוקים לריבוי עצום של קלף ודיו, ודרוש זמן רב להכנתם?

בשלמא בנוגע לעיבוד הקלף והדיו - אפשר לומר שבנ"י הכינו זאת מקודם (בידעם שלאחרי זמן יצטוו לכתוב ספרי תורה), וע"ד שמצינו בנוגע לעשיית המשכן, שיעקב אבינו נטע ארזים במצרים וצוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים, כדי שיהיו מזומנים בידם כשיצטוו לבנות משכן. אבל עכ"פ - גם כתיבת ספר תורה דורשת ריבוי זמן, מומחיות וכו', וא"כ - הרי זה חידוש גדול ביותר לומר שכל בנ"י הספיקו לכתוב ספרי תורה (כאו"א לעצמו) במשך זמן קצר כזה!?

ועד"ז קשה בנוגע ל"ג ספרי תורה שכתב משה רבינו - כיצד הספיק משה רבינו לכתוב י"ג ספרי תורה ביום אחד?!

ולכן רצו לומר שבמשך כל הארבעים שנה כתבו בנ"י את הפרשיות

בלתי מוגה

נשיא דורנו אודות חינוך ילדי ישראל החל מלימוד אל"ף ב"ת, ביחד עם גדולי ההשתדלות בהפצת המעיינות דתורת החסידות, רזי תורה – מאחר שצריכים לפעול את הגאולה בכל העולמות כולם, מעולם הפשט עד לעולם הסוד.

ועפ"ז מובן עד כמה נוגע בימינו אלו ללמוד נגלה דתורה ביחד עם פנימיות התורה, ואין להסתפק בזה שלמד פנימיות התורה בגלגול הקדום – כי: לכל לראש – אינו יכול לדעת מה הי' בגלגול הקדום, ואפילו אם הי' ידע מה הי' בגלגול הקדום – הרי משיח צדקנו צריך לבוא ולהתגלות עתה, ולכן, גם הלימוד בנגלה דתורה ביחד עם פנימיות התורה (כהכנה לביאת משיח צדקנו) צריך להיות עתה – בגלגול זה דוקא.

ועי"ז שעוסקים בלימוד כל חלקי התורה שכנגד כל העולמות – זוכים בקרוב ממש לקיום היעוד, „לתקן עולם במלכות שד"י“, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

לב. הביאור בפרש"י:

כאשר הבן חמש למקרא לומד את הפסוק, „ויבוא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון“, מתעוררת אצלו שאלה פשוטה: מהי כוונת הפסוק בהדגשה „הוא והושע בן נון“ – הרי לא מצינו (בהמשך הכתובים) שהי' כאן ענין מיוחד (פעולה מיוחדת וכיו"ב) בנוגע ליהושע, ופשיטא שאין צורך להדגיש שיהושע הי' נוכח באותו מעמד – שהרי כל ישראל נכחו כאשר משה דיבר, „את כל דברי השירה הזאת באזני העם“, ועאכ"כ שיהושע [שעליו נאמר „לא ימיש מתוך האוהל“, היינו, שתמיד הי' נמצא ביחד עם משה רבינו] הי' נוכח באותו מעמד, וא"כ, מהי כוונת הפסוק במ"ש „הוא והושע בן נון“?

בשלמא בנוגע למ"ש בפ' וילך, „וילך משה ויהושע ויתיצבו גו" – הרי מפורש בפסוק שהקב"ה צוה למשה רבינו „קרא את יהושע . . ואצוני“, ובהמשך הכתובים נאמר „ויצו את יהושע בן נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ גו" – אבל בפדשתנו לא מצינו דבר מיוחד בנוגע ליהושע, ולכן נשאלת השאלה: מהו תוכן הדגשת הכתוב „הוא והושע בן נון“?

ולכן, בהכרח לומד שהביאור בזה מובן בפשטות מפסוק זה עצמו: היות שבפסוק זה נאמר „ויבוא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון“ – הרי פירוש הפסוק בפשוטו של מקרא הוא, ש„הוא והושע בן נון“ קאי על „וידבר גו' באזני העם“, היינו, שהן משה („הוא“) והן יהושע, דיברו שניהם באזני העם.

ומזה שהכתוב אומר „הוא והושע“ – שניהם יחד – מובן, שהכוונה בזה היא ששניהם דיברו באותו האופן, היינו, שדיברו של יהושע באזני העם היתה באותו האופן כמו דיבורו של משה, כדלקמן.

בלתי מוגה

לג. וזהו הביאור בדברי רש"י – „שבת של דיווגי היתה, נטלה רשות מזה ונתנה לזה, העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו":
הבן חמש למקרא ידע שכאשר משה רבינו דיבר עם בני, הי' לו (גם) „מתורגמן". וכמ"ש בפ' וארא (ז, א) „ואהרן אחיך יהי נביאך", ופירושו – „מתורגמן" (פרש"י עה"פ). וכפי שמביא רש"י בפירושו (ס"פ תשא) „כיצד סדר משנה כו'", שתוכן הדברים הוא – שלאחרי שמשה שנה את פרקו לפני אהרן ובניו והוקנים, נכנסו כל העם ושנה להם משה פרקם, ואח"כ נסתלק משה ושנה להם אהרן וכו' – שזהו בדוגמת הענין ד„מתורגמן".

ומכיון שנאמר בפסוק „וידבר משה גו' באוני העם הוא ויהושע בן נון", היינו, שכאן היו משה ויהושע שוים בנוגע לדיבור באוני העם (כנ"ל) – נמצא שכשם שלמשה הי' „מתורגמן", כמו כן הי' גם ליהושע „מתורגמן" (כדי לתרגם ולבאר לעם את דבריו).

וזהו מה שמדייק רש"י לומר „שבת של דיווגי היתה", כלומר, ב' זוגות – כי היו כאן ד' אנשים: משה והמתורגמן שלו, ויהושע והמתורגמן שלו.

ומ"ש רש"י „העמיד לו משה מתורגמן ליהושע" – הרי זה משום שהבן חמש למקרא למד כבר שכל הענינים של יהושע ניתנו לו ע"י משה, כמ"ש „ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו . . חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה גו' [היינו, שעוד לפני שדברים אלו נאמרו ע"י הקב"ה – „כי אתה תביא אל בני את הארץ אשר נשבעתי להם", נאמך ענין זה ע"י משה], ולכן מדייק רש"י לומר „העמיד לו משה מתורגמן ליהושע", שגם ענין זה נפעל ע"י משה.

לד. עפ"ז יובן מדוע לא כותב רש"י פרטים אלו („שבת של דיווגי היתה", „העמיד לו משה מתורגמן ליהושע כו'") בהתחלת פ' וילך – אע"פ שמפרש שם ש„נטלה ממני הרשות ונתנה ליהושע":

בהתחלת פ' וילך נאמר: „לא אוכל עוד לצאת ולבוא וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה". ומפרש רש"י: „וה' אמר אלי – זהו פירוש לא אוכל עוד לצאת ולבוא, לפי שה' אמר אלי". ומאחר שמפורש בקרא ש„ה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה", נמצא שמה ש„לא אוכל וד לצאת ולבוא" (שנטלה ממני הרשות ונתנה ליהושע) הרי זה רק ביחס להנהגת בני לאחר שיעברו את הירדן, ולא בנוגע לדיבור באוני העם (הנהגה של מנהיג) בחייו של משה רבינו. ולכן, לא יכול רש"י לפרש בד"פ וילך ש„העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו" – כי זהו היפך משמעות הכתובים בר"פ וילך.

וזהו החידוש בפסוק דפרשתנו – „ויבוא משה וידבר גו' הוא ויהושע

בן נון" – שהענין ד,,נטלה רשות מזה ונתנה לזה" הי' גם בנוגע לזה שיהושע ידרוש באזני העם בחיי משה.

[ואע"פ שלא מצינו שהי' ציווי מפורש שיהושע ידרוש בחיי משה – הרי דובר כמ"פ שישנם כו"כ ענינים בתורה שנתפרש בהם רק הציווי למשה ומעצמו מובן שמשה עשה כן בפועל, וישנם כו"כ ענינים שנתפרש בהם הנהגת משה בפועל ומעצמו מובן שהנהגה זו היתה ע"פ ציווי הקב"ה].

ועפ"ז מובן גם מדוע לא מפרש רש"י ענין זה (,,שבת של דיווגי היתה וכו'") על הפסוק „וילך משה ויהושע ויתיצבו באוהל מועד" שבפ' וילך (כנגמרא) – כי בפשוטו של מקרא אין כל הוכחה בפסוק זה שיהושע דרש באזני העם בחיי משה, וחידוש זה למדים מהפסוק שבפרשתנו דוקא – „ויבוא משה וידבר גו' הוא והושע בן נון", כנ"ל בארוכה.

ומה שבגמרא מובא ענין זה על הפסוק דפ' וילך – הרי זה לפי שלימוד הגמרא בא לאחרי לימוד המקרא (כולל פ' האזינו), וא"כ יודע כבר ה,,בן חמש עשרה לגמרא" שמפורש בפ' האזינו שיהושע דרש בחיי משה, ולאח"ז ידעו כבר שזהו גם הפירוש בפסוק דפ' וילך, אבל בפרש"י אי אפשר לומר כן, כי פרש"י הוא פשוטו של מקרא דפסוק זה – קודם שלומדים את הפסוק שבפרשתנו.

לה. אבל עדיין אינו מובן:

מהי אמנם הסיבה לכך שיהושע הי' צריך לדרוש בחיי משה – דלכאורה, הרי מפורש בר"פ וילך „לא אוכל עוד לצאת ולבוא (לפי ש)זה" אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה", היינו, שנטילת הרשות ממשה ונתינתה ליהושע היתה רק ביחס להנהגת בנ"י לאחרי שיעברו את הירדן (כנ"ל סל"ד), וא"כ, הן אמת שמפורש בפרשתנו שיהושע דרש בחיי משה, אבל מהי אמנם הסיבה לדבר?!

ועל זה מפרש רש"י – „כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא הי' לך להרים ראש": כדי שיהושע יוכל להיות מנהיגם של ישראל לאחרי שיעברו את הירדן, הי' הכרח שידרוש בחיי משה, כי לולי זאת יתכן שישראל יאמרו ליהושע „בחיי רבך לא הי' לך להרים ראש".

ועפ"ז נמצא שמה שיהושע דרש בחיי משה הרי זה קשור עם הנהגת בנ"י לאחרי שיעברו את הירדן (,,כדי שלא יאמרו ישראל כו'"), ולכן הרי זה מתאים עם מ"ש בר"פ וילך שנטילת הרשות ממשה ונתינתה ליהושע היתה רק ביחס להנהגת בנ"י לאחרי שיעברו את הירדן.

לו. עפ"ז מתעוררת השאלה – „ולמה קוראו כאן הושע":

השם „יהושע" (במקום „הושע", כמ"ש „ויקרא משה להושע בן נון יהושע") מורה על ענין של גדלות – „יהי יושעך מעצת מרגלים" (פרש"י שלח יג, טז), היינו, שניתנה לו גדלות מיוחדת שלא יכשל בעצת המרגלים.

בלתי מוגה

וכפי שהי' אמנם בפועל – שיהושע וכלב התנגדו לעצת המרגלים, „און זיי האבן אויסגעפירט“.

ועפ"ז תמוה ביותר: מאחר שכוונת ותוכן הפסוק דפרשתנו להדגיש את גדולתו של יהושע – שהוא המנהיג של בני' לאחר משה, „נטלה רשות מזה ונתנה לזה“, ועד שהעמיד לו משה ליהושע מתורגמן שיהא דורש בחייו – א"כ, כיצד יתכן שדוקא כאן קוראו „הושע“, וכלפי לייא: כאן הי' צריך לקרותו „יהושע“, שם המורה על גדלות, בהתאם לתכלית המכוון בכל הפעולה ד„ויבוא משה וידבר גו' הוא והושע בן נון“?!

זאת אומרת: כוונת רש"י אינה להקשות כיצד קוראו „הושע“ לאחר ששינו את שמו ל„יהושע“, אלא הקושיא היא „למה קוראו כאן הושע“ – הרי כאן רוצים להדגיש את גדולתו של יהושע, ולכן מתאים יותר לקרותו „הושע“. ולכן כותב זאת רש"י בהמשך להתחלת דבריו, ומוסיף וא"ו המחבר – „ולמה קוראו כאן הושע“, כי (עיקר) הקושיא היא לאחר ששלומדים את התחלת דבריו של רש"י, ששם מודגש ביותר שנעשו כאן פעולות להראות לכל את גדולתו של יהושע.

ועל זה מתרץ רש"י – „לומר שלא זחה דעתו עליו, שאע"פ שנתנה לו גדולה השפיל עצמו כאשר מתחלתו“: משה רבינו השתדל אמנם להדגיש ולהראות לכל את גדולתו של יהושע (ועד ש„העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו“), ומה שהכתוב קוראו כאן „הושע“ – הרי זה מצד פעולתו של יהושע, שהוא (הושע) „השפיל עצמו כאשר מתחלתו“.

זאת אומרת: כאשר יהושע דאה שנתנה לו גדולה – הי' צריך להשתדל שלא תזוח דעתו עליו, ולכן, דוקא כאן קוראו „הושע“, כי השפלה זו שמשפיל את עצמו דרושה (בעיקר) כאשר נוספת אצלו גדלות מיוחדת (משא"כ בזמנים שע"ד הרגיל).

לז. האמור לעיל הוא גם הוראת דרך בעבודת ה' – עד כמה צריך יהודי להזהר שלא תזוח דעתו עליו כאשר נותנים לו גדולה:

יהודי יכול לחשוב לעצמו – הרי חסיד הנני, למדתי ב„תומכי תמימים“, הנני בקי בכו"כ מאמרי חסידות, הנני שליח של נשיא דורנו, עוסק בהפצת המעיינות ובמבצעים וכו', ונוסף לזה ברכני הקב"ה בבנים ובנות עוסקים בתורה ובמצוות – אמנם אין זה „כחי ועוצם ידי“ ח"ו, כי הקב"ה ברכני בכל הנ"ל, אבל אעפ"כ, עצם העובדה שהקב"ה בחר לתת לי ברכות אלו (הקב"ה חיפש בכל העולם כולו למי לתת ברכות אלו, ובחר בי ונתן לי ברכות אלו) – הרי זה מורה על ענין של גדולה, ובמילא – אין לזלזל בברכתו של הקב"ה!

ועל זה באה ההוראה מדברי רש"י – „שלא זחה דעתו עליו, שאע"פ שנתנה לו גדולה השפיל עצמו כו'“: כאשר נותנים לו גדולה – הרי הוא זקוק עוד יותר לזהירות שלא תזוח דעתו עליו, ולכן צריך להשפיל עצמו כו'.

בלתי מוגה

ובהקדמה:

פשיטא שכל יהודי ראוי וצריך לקבל את ברכותיו של הקב"ה בבני חיי ומוזוני ריחי, ובכולם ריחי – בהיותו בנו של אברהם יצחק ויעקב, ובת שרה רבקה רחל ולאה. וכפס"ד המשנה (ב"מ פג, א), „אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב“.

[ישנה אמנם עצה להתנות עמהם כו' – אבל מוכן ופשוט ש„תנאי“ מוכרח להיות בהסכמת ב' הצדדים. ובעניננו – דורשים בני"י בני חיי ומוזוני ריחי! אמנם לא מפני זכותם הם, אבל מפני „זכות אבות“].

ובלשון אדמו"ר הזקן (ח"א מקץ לא, ג): „מצינו בנבוכדנצר בשביל שהלך ג' פסיעות לכבוד השי"ת פסקו לו מלוכה על כל העולם ולזרעו אחריו עד ג' דורות, ואין לך אדם מישראל שלא כיבד המקום בכך וכל טוב עוה"ז כדאי הוא לו“!

והגע עצמך: נבוכדנצר הי' גוי שהחריב את ביהמ"ק, ואעפ"כ, „בשביל שהלך ג' פסיעות לכבוד השי"ת, פסקו לו מלוכה על כל העולם ולזרעו אחריו עד ג' דורות“ – שזהו ענין שבאין ערוך מבני חיי ומוזוני ריחי סתם, כי מדובר אודות „מלוכה על כל העולם“, ולא רק דור א' בלבד, אלא „ג' דורות“: עבור כל פסיעה – דור של מלוכה!

ומאחר ש„אין לך אדם מישראל שלא כיבד המקום בכך“, ובדאי הרבה יותר מכך – הרי פשיטא שראוי הוא לכל ברכותיו של הקב"ה באופן נעלה ביותר, היינו, לא רק בני חיי ומוזוני ריחי, אלא „מלוכה על כל העולם“, ועוד יותר מזה – מאחר שכאו"א מישראל כיבד את המקום באין ערוך יותר מאשר הליכת ג' פסיעות לכבודו של הקב"ה!

אבל ביחד עם זה – צריך להזהר שלא תזוח עליו דעתו, וכאמור לעיל – כאשר נוספת אצלו גדולה אזי דרושה זהירות זו ביותר.

ואדרבה: דוקא ע"י הביטול הרי הוא נעשה „כלי“ לכל הברכות – כשם שמצינו ביהושע, שע"י הביטול שהשפיל עצמו כו' (בדוגמת הביטול דמשה רבינו, כמ"ש „והאיש משה עניו מאד מכל האדם גו'“) – זכה שניתנה לו גדולה (ע"י משה רבינו) לדרוש בחיי משה.

וי"ל שזהו גם הדיוק במ"ש „ויבוא משה וידבר גו' הוא והושע בן נון“, היינו, שמשע ויהושע היו שוים (באותן יום) לא רק בנוגע לדיבור עם בני"י (ששניהם דיברו באזני העם), אלא גם בואם לבני"י (קדם הדיבור) הי' באופן שווה – באופן של ענוה וביטול, כי יהושע השפיל עצמו בדוגמת הענוה דמשה רבינו, ועי"ז זכה להיות שווה למשה רבינו גם ביחס לדיבור עם בני"י („ויבוא“ – שניהם בשווה, באופן של ענוה, ועי"ז השתוו גם בענין ד„וידבר“ – „הוא והושע בן נון“).

בלתי מוגה

ויה"ר שכאו"א מישראל יקבל את כל ברכותיו של הקב"ה – החל מברכת גמר חתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, ובפרט לאחר שכל ישראל הם בבחי' „צדיקים גמורין“, וכבר נכתבו ונחתמו לאלתר לחיים בספרן של צדיקים גמורים (לא רק „ספרן של צדיקים“ סתם – בהתאם ללשון הכתוב, אלא יתירה מזו: בספרן של צדיקים גמורין – כהוספת הגמרא).

ובודאי ימלא הקב"ה את משאלות לבכם של כאו"א מישראל בכל המצטרך, ולכל לראש – בבקשתם העיקרית של בנ"י: „ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים“, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

לח. הביאור בהערות אאמו"ר:

היות שכללות הענין דהסתלקות רשב"י מסופר בזהר דפ' האזינו – מובן, שענין זה קשור עם הזמן שבו קוראים ולומדים פ' האזינו. ועד' פתגם אדמו"ר הזקן שצריכים „לחיות“ עם הזמן, היינו, שעניני פרשת השבוע שייכים במיוחד לזמן זה, ועד' מובן בנוגע לענינים המבוארים בזהר דפ' האזינו, שהם שייכים במיוחד לזמן זה.

ואע"פ שכללות הענין דהסתלקות רשב"י שייך ביום ההילולא שלו, בל"ג בעומר (ולא לזמן שבו קוראים ולומדים פ' האזינו) – הרי מזה גופא שענין זה נתבאר בזהר דפ' האזינו, מובן, שבזמן זה (שלומדים פ' האזינו) יש צורך להמשיך ולפעול את הענינים הקשורים עם רשב"י (כדלקמן), אלא היות שאין זה הזמן דל"ג בעומר (שאז נמשכים כל עניניו של רשב"י מצד עצם הזמן דל"ג בעומר) – הרי זה נפעל ע"י לימוד התורה אודות רשב"י.

דוגמא לדבר: בזמן שביהמ"ק הי' קיים הקריבו קרבנות בביהמ"ק, אבל לאחר שחרב ביהמ"ק ואין אפשרות להקריב קרבנות בפועל – אזי נפעל הענין דהקרבת הקרבנות ע"י לימוד התורה, כמארז"ל „כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה“, בכ"ף הדמיון („כאילו הקריב“). ויתירה מזו: בדוגמת הקרבת הקרבן ממש, באופן ד„נשלמה זרים שפתינו“ – „נשלמה“ (גם) מלשון שלימות, היינו, שע"ז נפעל הענין דהקרבת הקרבנות בשלימות (כנ"ל סי"ח).

[וענין זה קשור גם עם אמירת „סליחות“ – כמובא במדרז"ל (אלי' זוטא פכ"ג) „הי' דוד ידע שעתידי ביהמ"ק להיות חרב והקרבנות יהיו בטלין, והי' מצטער על ישראל במה יהי' כפרה לעונותיהן. ואמר הקב"ה לדוד, בשעה שהצרות באות . יעמדו לפני יחד באגודה אחת ויתחדו על עונותיהם לפני ויאמרו לפני סדר סליחה, ואני אענה אותם“].

זאת אומרת: כאשר ביהמ"ק קיים אי אפשר לפעול את ענין הקרבנות ע"י לימוד התורה, אלא בהכרח להקריב קרבן בפועל ממש. ולדוגמא: גר

הכנה פרטית, כי ההתעוררות וההכנה לתק"ש אינו דבר השווה לכל נפש, וכל אחד צריך להכין את עצמו לפום שיעורא דילי⁶⁷. וענין זה נאמר בנוגע לתק"ש דוקא, להיותה מצוה כללית שנוגעת לעבודת האדם במשך כל השנה (ע"ד שקבע רבינו הזקן לומר "לשם יחוד" פעם אחת בכל יום (קודם "ברוך שאמר"), ש"יוצאים בזה על כל היום⁶⁸) — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חל"ט ע' 43 ואילך.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ולאחר כל הכוונות וכל עניני התעוררות — הנה העיקר הוא שיומשך במעשה בפועל ("המעשה הוא העיקר"⁶⁹), להמשיך "עיקר שכינה בתחתונים"⁷⁰, שענין זה נעשה ע"י תק"ש בקול פשוט דוקא, ועי"ז זוכים לקיום היעוד "והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"⁷¹, "כשאני נכתב אני נקרא"⁷², בגלוי למטה בעוה"ז, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

ז. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה שיר המעלות ממעמקים גו'.

* * *

ח. בנוגע ללימוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, כרגיל, יש בפרשתנו פירוש רש"י שבא בהמשך לפירוש רש"י שאודותיו דובר בשבת שלפנ"ז⁷³ ("שבת סליחות", שיש לו שייכות ליום הש"ק זה, "שבת שובה", כמובן בפשטות מהשמות עצמם) — בנוגע לדברי משה ליהושע "כי אתה תבוא את העם הזה"⁷⁴; וגם בפרשתנו יש פירוש רש"י בהמשך לזה — בפסוק מ"ד: "ויבוא משה וידבר גו' הוא והושע בן נון", שלכאורה אינו מובן מתחילתו ועד סופו.

ממ"ש במטה אפרים (שחסידים היו רגילים לעיין בו), וכיו"ב.

68) סה"מ תרנ"ז ע' קצח.

69) אבות פ"א מ"ז.

70) שהש"ר רפ"ה.

71) זכרי' יד, ט.

72) פסחים נ, סע"א. וש"נ.

73) שיחת ש"פ נצו"י, כ"ה אלול ס"ח

(תו"מ חס"א ע' 232 ואילך). וש"נ.

74) וילך לא, ז.

"מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו", כיון שבשעת הקריאה והלימוד בתורה נעשה הענין דמ"ת מחדש.

67) ולדוגמא: יש מי שמתעורר ממ"ש

בכתר שם טוב (ספר שצריך להיות אצל כל

חסיד, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר (ראה סה"ש

תש"ט ס"ע 336 ואילך)), ויש מי שמתעורר

ממ"ש בשו"ע האריז"ל, יש מי שמתעורר

ממ"ש בספרי חסידות פולין (שבהם הובאו

כמה עניני התעוררות), ויש מי שמתעורר

ט. הביאור בפירוש רש"י: "שבת⁷⁵ של דיוזגי⁷⁶ היתה, ניטלה רשות מזה וניתנה לזה, העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא הי' לך להרים ראש. ולמה קוראהו כאן הושע, לאמר שלא זחה דעתו עליו, שאע"פ שניתנה לו גדולה, השפיל עצמו כאשר מתחלתו",

— שרש"י מצרף ג' מדרשי חז"ל שבמקורם⁷⁷ אינם שייכים זל"ז, בגלל ההכרח בפשוטו של מקרא:

רש"י מפרש הענין ד"דיוזגי כו" כאן, ולא (כבגמרא⁷⁸) על הפסוק⁷⁹

ומה שתירץ השל"ה (הובא בשו"ת חת"ס ח"ו סכ"ט) שסיום כתיבת הס"ת בשבת הי' ע"י השבעת הקולמוס — הנה נוסף על השקו"ט (ראה הנסמן בלקו"ש שבפנים הערה 21) בנוגע לכשרות ס"ת*** שלא נכתבה ע"י מעשה ידי אדם בדרך הטבע, אלא בדרך נס, הרי מצינו בגמרא (ב"ב טו, א) שהי' חילוק בכתיבה בין כל הס"ת לשמונה פסוקים האחרונים שהי' משה כותב בדמע, וע"פ האמור, הול"ל חידוש גדול יותר — לא רק בנוגע לשמונה הפסוקים האחרונים, אלא גם בנוגע לפרשיות וילך האזינו וברכה, שנכתבו ע"י השבעת הקלמוס (ראה תו"מ חנ"ט ע' 287 ואילך. וש"נ).

76) הטעם שבגמרא (סוטה שם) מבאר רש"י תיבת "דיוזגי", משא"כ בפירושו על התורה — נתבאר בשיחת ש"פ נח (ראה לקו"ש שבפנים ע' 197 ואילך).

77) ולהעיר, שיש כאלו שמחפשים תמיד את המקור שממנו מביא רש"י את פירושו, וכאשר מוצאים את המקור — בגמרא או במדרש, יוצאים י"ח, ושוב לא צריכים לעשות מאומה!... אבל האמת היא שצריך למצוא את הכרח הדברים בפשוטו של מקרא.

78) סוטה שם.

79) וילך שם, יד.

75) כ"ה בסוטה יג, ב. וכן איתא בזהר (ח"ב קנו, א) שמשה מת בשבת, וכ"כ רבינו הזקן בשו"ע (או"ח סרצ"ב ס"ה) שבמנחת שבת "נוהגים לומר ג' פסוקים צדקתך .. על ג' צדיקים שנפטרו בשעה זו, יוסף משה ודוד".

אבל ע"פ פש"מ אי אפשר לומר שהי' זה בשבת*, שהרי ביום זה — כאשר "וילך משה גו' ויאמר גו' בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", "היום מלאו ימי ושנותי ביום זה נולדתי ביום זה אמות" (ר"פ וילך ובפרש"י) — סיים משה רבינו כתיבת הס"ת, כמ"ש (שם, ט ובפרש"י) "ויכתוב משה וגו' ויתנה", "כשגמרה כולה נתנה כו'", ואם נאמר שהי' זה בשבת, נמצא, שכתיבת הפרשיות וילך** האזינו וברכה היתה ביום השבת — שזהו דבר שאינו מתקבל אצל בן חמש למקרא.

וגם ע"ד ההלכה — יש ראשונים שסוברים שמהם מת בערב שבת (תוד"ה מכאן — מנחות ל, א. רא"ש פ' ערכי פסחים (סי' יג). ועוד), כדי שלא נצטרך לומר שסיים כתיבת הס"ת בשבת.

(*) ואולי הי' כתוב ברש"י ש' (או שלט') — שלטון, בהמשך למ"ש רש"י בפ' וילך: "אין שלטון ביום המות" של דיוזגי הי'', והמעתיק שלא הבין כוונת רש"י, חיפש ומצא בגמרא והעתיק משם: "שבת (ב' במקום ל', ות' במקום ט') של דיוזגי (ושינה גם מ"הי" ל) היתה".
(**) ואולי גם פרשת נצבים — אם נאמר שגם "אתם נצבים היום גו'" הי' באותו היום.

***) ובפרט בנוגע לס"ת שכתב משה רבינו, שהיא המקור לכל ספרי התורה שנכתבו במשך כל הדורות שנעתקו ממנה.

"וילך משה ויהושע ויתיצבו באוהל מועד"⁸⁰ — כיון שכאן נתחדש שמשה ויהושע היו שוים⁸¹ בהדיבור לבנ"י בסגנון של נשיא.

ולכן "העמיד לו משה מתורגמן", כי דרשה של נשיא נאמרת ע"י מתורגמן⁸². ומוסיף רש"י: "שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא ה' לך להרים ראש" — כדי לבאר הטעם שנשיאותו של יהושע התחילה כבר בחיי משה⁸³, כיון שהי' הכרח בדבר⁸⁴, בגלל שיהושע הי' תמיד בתכלית הביטול — "נער" ו"משרת".

ובהמשך לזה יש צורך להבהיר "ולמה קוראהו כאן הושע" (כפי

ואף שאיתא בגמרא (סנהדרין קה, ב) "בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו" — הרי אין רא"י שכן הוא גם בפשטות הכתובים, שהרי רש"י לא מביא זאת בפשט"מ, ובודאי אין זה ענין המוכן בפשטות כ"כ עד שרש"י לא הוצרך להביאו.

ואדרבה: מצינו במדרש (דב"ר פ"ט, ט) בנוגע לאפשרות שמשה ישאר בחיים בתחלת הנהגתו של יהושע, ש"צעק משה ואמר מאה מיתות ולא קנאה אחת", ומזה מוכח שהי' שייך אצל משה ענין של קנאה — מצד הקדושה, כי, "פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה" (ב"ב עה, סע"א. וש"ג), שזהו סדר שונה בעבודה, ו"פני חמה" אינו יכול לסבול ("קעץ ניט פאַרנעמען") "פני לבנה".

(84) ובגלל שהי' הכרח בדבר — עשה זאת משה בשמחה ובטוב לבב, כפי שהשתדל בסמיכת יהושע "בעין יפה, יותר ממה שנצטווה" (פרש"י פינחס כז, כג), כדי שהנהגתו של יהושע תהי' באופן הטוב ביותר.

ועפ"ז יש לבאר גם דיוק לשון רש"י "העמיד לו משה מתורגמן ליהושע" (דלכאורה, אף שבהכרח לומר שהי' ליהושע מתורגמן, מהי ההוכחה ש"העמיד לו משה", ולא שהקב"ה העמיד לו או שיהושע העמיד מעצמו) — דכיון שמצינו שמשה השתדל במינויו של יהושע "בעין יפה", הרי מוכן שעשה בעצמו כל הדרוש למנהיגותו של יהושע ("שלא יאמרו כו").

(80) דלכאורה, הקושי בזה הוא דוקא בפ' וילך — כיון שרק בה נאמר ש"גם יהושע נצב במחנה שכניה", "דהיינו אוהל מועד", ולא כמו "עד היום (ש)לא בא למחנה שכניה .. רק משה בלבד" (ראה חדא"ג מהרש"א לסוטה שם), משא"כ בפרשתנו שנאמר "ויבוא משה וידבר גו' באזני העם הוא והושע בן נון", לא קשה מאומה, כיון שבדרך כלל הי' משה בא לדבר עם בני' בלווית יהושע משרתו.

וכן יש להקשות בנוגע לדברי רש"י "למה קוראהו כאן הושע .. שאע"פ שניתנה לו גדולה כו'" — שהצורך לקראו "הושע" דרוש בפ' וילך דוקא, כיון ששם מסופר אודות עיקר הגדולה שניתנה ליהושע, שנצב במחנה שכניה יחד עם משה.

(81) ולכן הוצרך רש"י להבהיר בפסוק "הקהילו אלי" (וילך שם, כח), "ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל .. ולא השליט יהושע עליהם" — כיון שיש מקום לקס"ד שגם יהושע יוכל להשתמש בהם, כיון שיש אצלו כבר ענין של נשיאות. (82) וכפי שהבן חמש למקרא וזכר מה שלמד בספר שמות (וארא ז, א) שהקב"ה אמר למשה "אהרן אחיך יהי' נביאך", ומפרש רש"י: "יהי מתורגמן".

(83) דלכאורה די בכך שמשה נענש שלא יכנס לארץ, אלא יהושע יכניס את בני' לארץ — לאחר מיתת משה, שלא בפניו; אבל למה מגיע לו עונש שיצטרך לדאות את יהושע דורש לבנ"י כמותו?!

שהי' נקרא לפני שקראו משה יהושע), כאן דוקא⁸⁵, בפסוק שבא להדגיש ההכרח דהרמת ראש (נשיאות) של יהושע עוד בחיי משה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁸⁶ בלקו"ש חכ"ט ע' 195 ואילך.

* * *

י. הביאור⁸⁷ בלקוטי לוי"צ⁸⁸ לאגה"ת פ"ד: "הקוץ שעל היו"ד רומז לבחי' רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה ממדרגת בחי' חכמה עילאה", "הכפל דלמעלה הוא כי חכמה סתימאה דאריך אנפין הוא למעלה מחכמה עילאה דאצילות, ורצון העליון שהוא גלגלתא הוא למעלה מחכמה סתימאה, א"כ רצון העליון הוא למעלה מעלה מחכמה עילאה דאצילות"⁸⁹ — שכדי לנקות את הפגמים בד' אותיות שם הוי', צריך להמשיך ממדריגה שלמעלה לגמרי משם הוי', לא רק למעלה מחכמה⁹⁰ עילאה⁹¹ ("למעלה" סתם), אלא גם למעלה מחכמה סתימאה⁹² ("למעלה מעלה") — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חל"ט ע' 152 ואילך.

יא. בהמשך להמדובר⁷³ בפירוש רש"י בפ' וילך על הפסוק⁷⁴ "כי אתה תבוא את העם הזה", ש"הקב"ה אמר ליהושע כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם, תביא על כרחם, הכל תלוי בך, טול מקל והך על קדקדן, דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור", ולא

"טורי חשוכא", וכן יש בחי' חכמה סתימאה וגלגלתא, וא"כ, הי' לו לכפול תיבת "למעלה" ג"פ.

90) שהרי התורה בכלל היא בחי' חכמה — חכמתו של הקב"ה, וגם המצוות שענינם רצון, הרי הם באים ע"י החכמה, ד"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" (קידושין מ, ב. וש"נ).

91) חכמה עילאה דייקא, ולא חכמה תתאה, בחי' מלכות.

92) ובפרט שגם בחי' חכמה סתימאה שייכת לעבודה דתומ"צ, שכללותה הו"ע עבודת הברורים — שהרי מו"ס דא"א הוא "מקור הברורים", ועז"נ "בחכמה אתברירו" (כמובא באגה"ק (ס"ח)), ולכן בהכרח שתהי' ההמשכה מבחי' שלמעלה גם מחכמה סתימאה.

85) אבל לולי זאת אין מקום להקשות למה חזר ונקרא "הושע" לאחר שקראוהו "יהושע" — די"ל, "שלא קראו יהושע כי אם על שם י"ה יושיעך מעצת מרגלים, וכל זמן שאחד מן אותו דור הי' קיים, הי' נקרא בשם יהושע, וכאשר תם כל הדור ההוא, לא הי' מקום לתפלה זו, וחזר וקראו הושע" (כלי יקר עה"פ).

86) בשילוב המשך הביאור בשיחת ש"פ נח, ושיחת ש"פ האזינו תשמ"ג.

87) קודם הביאור אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שצריך לקצר, כיון שצריך עוד לחלק "כוס של ברכה".

88) הערות לספר התניא ס"ע כט.

89) אף שבבחי' הכתר (רצון העליון) יש כמה מדריגות, וכמשנת"ל במאמר (פ"ג (לעיל ע' 19 ואילך)) שיש מדות שבכתר, שנקראים